

SZÓTÁRSZEMLE

Makkai Ádám – Makkai Arany

Ágnes

Angol társalgási zsebkönyv

Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2012. 218 p.

ISBN 978-615-5219-11-5

A társalgási zsebkönyv évtizedek óta a legnépszerűbb nyelvkönyvtípus, főleg, ha angol. Mivel a közhely igaz, hogy az angol világnyelv, a lingua franca, nem csoda, hogy nagyon sok és sokféle ilyen típusú kiadvány található a piacon méretre, vastagságra, illusztrációk szerepére és az árra nézve is.

A könyvet Makkai Ádám Kossuth-díjas költő, szótárkészítő, aki számos amerikai egyetemnek volt tanára, és Makkai Arany Ágnes, az angol nyelv oktatásának elismert szakembere állította össze – tudjuk meg a kötet előszavából és fűlszövegéből.

Ügyes elrendezés, hogy egy-egy téma körbejárása a magyar és mellette a megfelelő angol párbeszédreszettel kezdődik, majd ezeket a hasonló tematikájú szöszedetek követik, hasznos szavakkal és kifejezésekkel. A dialógusok szerepe miatt a könyv nem (csak) szótárként, szógyűjteményként használható, hanem nyelvtan, a gyakorlatok során a tanulók akár el is játszhatják némelyiküket. A sok-sok elemet tartalmazó listákban mind a tegező, mind a magázó alakok szerepelnek, és pár kivétellel (164) az egyes számúakon kívül a többes számúak is.

Sokféle témakör szerepel a könyvben, konkrétan tizenhét, számtalan szituációt, tipikus mondatot, kifejezést találhatunk benne, gondosan csoportosítva. Ahová logikailag kapcsolható, ott meg is jelenik az adott kifejezés, így akár több témakörben felbukkanhat ugyanaz a fordulat. A szerzők nem szorítkoznak csak a leghétköznapibb szavakra, „csemegék” is előfordulnak, mint például: *béleletlen ballondzseki, erdei hamvas szeder, mocsári hamvas szeder, betét (női ruhához) (?), fogpótlást kérek!* Hasonló könyvek, szótárak

esetében mindig lehet elégedetlenkedni, hogy ez vagy az a kifejezés miért nem található a kötetben, illetve ez vagy az feleslegesen van benne. Nyilván az egyes fogalmakra a leggyakrabban használt változatot kellene megadni egy zsebkönyvben, ha el lehetne dönteni, melyik az. Ma már az Internet, a Google adatbázisainak felhasználása sokat segíthet, bármenynyit is vitatkozunk a megbízhatóságukon. Ha például a *railroad* kb. 150 millió találatot jelez, és a *railway* kb. 300 milliót, akkor érdemes lenne az utóbbit is feltüntetni, hiszen nagyon valószínű, hogy ezzel is fog találkozni a zsebkönyv olvasója. Az alábbiakban megemlítünk néhány elgondolkodtató jelenséget a kötetből, nyelvhasználati, nyelvtani, helyesírási, szerkesztési stb. megfontolások alapján.

Az angol nyelvű társalgási zsebkönyvek készítői számára külön gondot jelent, hogy fontos mind a brit, mind az amerikai nyelvhasználatra felhívni a figyelmet. Hasznosak a kötet elején (25, 26) az összehasonlító listák. Táblázatokat találunk a brit és amerikai angol közti helyesírási és szemantikai különbözőségekből, és reménykedhetünk, hogy megjegyzi őket az olvasók. Különösen azért jó ismerni ezeket az eltéréseket, mert félreértést, kellemetlenséget is okozhat, amikor nem a megfelelő angol kifejezést használjuk. (Például a két országban az eltérő emeletszámok sok viccnek is alapul szolgáltak már. Ez a jobbik eset, a rosszabbik lehet a bosszantó vagy zavarba ejtő következmény.) Természetesen ebbe a felsorolásba is sok szót lehetne még javasolni, ilyen például *chips, tram* és *postal code*, amelyek egyáltalán nem szerepelnek a könyvben, csak az amerikai megfelelőjük (*French fries, streetcar* és *zip code*). Helyenként zárójelben található meg az amerikai változat, például *fifth of July (in the USA July fifth)* (58), ami teljesen egyértelmű meghatározás. Ugyanakkor ez arra enged következtetni, hogy a könyvben szereplő nyelvi anyagot a brit angol alapján állították össze,

ami egyáltalán nem felel meg a valóságnak, sőt, épp az ellenkezőjét tapasztaljuk. Például a *gotten* (92) vagy a *traveling* (79) szavak kifejezetten amerikai használatot tükröznek; tizenötösör szerepel a *cell phone* (83, 145 négyszer, 147 kétszer, 181), amit csak az amerikaiak használnak, kellene még: *mobile phone*, mert az a britek kifejezése.

Európában gyakoribb az Egyesült Királyságba tett utazás, és az angolt közvetítőnyelvként is az európaiak használják a legtöbbit, még mindig leginkább a brit angolt. Ezért jó, ha egy társalgási könyvben mindkét angol nyelvváltozat szavai megjelennek. Az olvasónak valamilyen egyezményes, egyszerű jelzésrendszer kellene a 25. oldal szólistáján kívül is arról, hogy az adott kifejezés brit vagy amerikai használat-e, akár csak egy *b*, illetve *a* betű is megtenné. (Természetesen az is teljesen rendben lenne, ha csupán amerikai fordulatokat adna meg egy anyag, azonban ezt az információt világosan meg kell jeleníteni a könyvben.)

A társalgási zsebkönyv műfaji sajátossága, hogy a brit és az amerikai nyelvi alakon kívül a megfelelő magyar nyelvhasználatnak, a kulturális és egyéb különbségeken alapuló mögöttes tartalomnak is meg kell jelennie. Ez például az iskola témakörében igazán nehéz feladat elé állítja az összeállítás készítőit. Napjainkban Magyarországon is legalább négyféle középiskolai évfolyamszámozást használnak, és nyilván egészen más a rendszer az angol nyelvű országokban – ezt egy-egy kifejezéssel aligha lehet megértetni. Hasonlóképpen: míg a magyarban a *technikum* elnevezés szorul magyarázatra a változó intézményrendszer következtében, az angolban a *public school* ilyen a brit és az amerikai használat különbözősége miatt. Kérdés, hogy érdemes-e egy társalgási zsebkönyv kifejezései közé felvenni az ilyen nehezen egyértelműsíthető fogalmakat (216–218).

A könyvet mind kezdő, mind haladóbb nyelvtanulóknak ajánlják, hiszen a már említett széles választék különböző „felhasználócsoportoknak” is megfelelő lehet. Különösen az

érettebb generáció találhat magának hasznos információkat, jellemző beszédhelyzeteket, udvarias, formális fordulatokat, például *Esteemed Ladies and Gentlemen*; elegáns kérdésformákat: *How much do I owe you?* (127, 130, 148, 149); *What do I owe you?* (185). Kár, hogy nem is szerepel a sokkal gyakoribb és egyszerűbb: *How much is it?* / *How much does it cost?* Nagyon sokszor fordul elő a *may* ségédige, holott a *can* a gyakoribb a kérésekben, például üzletekben, éttermekben, szolgáltató helyeken. A *May I have two coffees.* mondat helyett inkább lehetne: *I'd like two coffees please.* (124). Ugyanez a helyzet máshol is a könyvben: (93, 127, 128, 136, 144, 154, 158, 159, 162, 163, háromszor 122, 171, 174). Régies a nagykövetség – *High Commission* (145, 181), inkább a *Consulate* kifejezés lenne hasznos.

Sajnos sokszor pontatlanságokkal is találkozhatunk, nem a megfelelő szót, fordítást használják a szerzők (lektorok, szerkesztők). Csak néhány példa: az őszibarack nem *apricot*, hanem *peach* (152); a fehérarany nem *platinum* (173); a *cloakroom* (83, 84) nem csomagmegőrző, hanem ruhatár például színházban, könyvtárban; utazásnál a csomag nem *package* vagy *parcel*, hanem *luggage* / *baggage* (84, 85, 87, 89).

A nyelvtani szerkezetek között találtunk hibásakat, például: *...tell me what streetcar should I take to get to Moscow square?* (184) (ebben a függő kérdésben szórendi hiba található – *I should take* lenne a helyes szórend); *I've been bitten by a dog. Had it had it's rabies shots?* (135) (az *its* birtokos névmás volna megfelelő).

Az írásjelek között gyakran fordul elő, hogy nem kérdőjelet tesznek ki, bár a ségédigékkel kezdődő mondatok végére az kellene, még akkor is, ha nem kérdést, hanem kérést fogalmazunk meg ilyen módon. *Would you please hand me my luggage?* stb. esetében nem pont, különösen nem felkiáltójel az indokolt, mint például a következő oldalakon: (39, 73, 84, 86, 121, 131, 158); *Won't you come to the table!* (110). Hasonlóképpen a *May I...* után is kérdőjelet írunk, nem pedig felkiáltó-

jelet vagy pontot (38, 93, 103, 132, 124 háromszor, 122 kétszer). Van olyan oldal, ahol kétféle írásjel szerepel (159), emellett a *May I have a hamburger?* kérdőjellel is előfordul (102), tehát zavarba ejtően vegyes a használat. A felszólításnak az angolban nem jele a felkiáltójel. Sokkal ritkábban használják, mint a magyarok, szinte csak a konkrét felkiáltásokhoz. Mégis nyolcat találunk a 135. oldalon, de máshol sem használják következetesen: ...eat. ...eat! (136). A *please*-zel megfogalmazott kéréshez sem kell felkiáltójel: (34 (többször), 87, 91, 105 (többször), 107, 121, 132, 133, 137, 159 (háromszor), 164, 183, 185 (kétszer)); de akad, ahol pont van a mondat végén, tehát itt is vegyes a kép. Az írott anyagban szereplő kérdőjel és felkiáltójel a beszélt nyelvben is érezteti a hatását, tehát egy társalgási könyvben nem elhanyagolható a szerepe.

A helyesírási, gépelési hibák is zavaróak, néhány példa: *Moscow/Market square* (184), vizsgán (218); *more then* (186); ...*late Gothic or early renaissance* (187); *unpealed ... potatoes* (117); fék – *break* (97); fékfolyadék – *brakeing fluid* (97). (Ezekre legalább mondhatják, hogy beszélgetéskor nem, csak a könyv olvasásakor zavaróak.)

Különös a belső cím angol változata: „*English–Hungarian and Hungarian–English Conversation Pocket Book*”: Vajon miért szerepel benne az is, hogy *English–Hungarian and*? A könyv magyar mondatokat, szavakat ad meg az oldalak bal felén, ahol sorrendben vannak, ott a magyar ábécének megfelelően rendezve találjuk ezeket, majd a mellettük lévő

oszlopban szerepelnek az angol megfelelőik. Angol–magyar lista nincs.

Nagyon jó, életszerű, hogy a kifejezések párbeszédés mondatokban jelennek meg, de jobb lenne, ha a tördelés révén látszana, hogy mely részek tartoznak össze.

Lehet...?

Igen, de... (82)

Egy-egy ilyen rész előtt és után lehetne esetleg soremelés.

Ahol a szerzők többféle megfelelőt sorolnak fel egymás után a mondatban, és az egyikre több szót adnak meg, nem látszik, melyik mire is vonatkozik: „Inkább gyurmát / lovagi várat / hintát veszek. – *I'd rather get some play dough / clay / a knight castle / swing*”. Nem derül ki, hogy a *play dough* és a *clay* ugyanazt, azaz a gyurmát jelenti (177).

„*I'm an English / Hungarian / German major*.” Az *an* csak az *English*-re vonatkozhat, jelezni kellene, hogy a másik két szó előtt a névelő a megfelelő (216).

A *Személyi adatok* (62) és a *Világrészek, országok* (75) című rész keretben van. Vajon miért éppen ez a kettő?

Hasznos lenne, ha illusztrációk lazítanák a sűrű szöveget, az egyöntetű szerkesztést.

Mivel ez a könyv igen gazdag kifejezés-gyűjtemény, nyelvtanároknak hasznos tananyagforrást jelenthet. A 218 oldal, a sajnálatos hibák ellenére is, sok jó nyelvi fordulat, érdekes szó tárházát képezi, amelyet az angol nyelv iránt érdeklődőknek, tanulóknak is érdemes forgatni.

Bognár Anikó